

Z této konference nevyšlo nějaké bezprostřední opatření k nápravě, jak bylo snad očekáváno v nedočkavosti a naléhání mnohých. Konference usnesla se na resolucích, odkazující podněty k dalšímu studiu. Než přece konference shromáždila rozsáhlý materiál, názory tam projevené byly jaksi kvintessencí studií a myšlenek celého kontinentu. Význam této konference se zhusta přehlíží, ač neprávem.

Vůdčí myšlenkou jednání bylo, aby docílilo se rovnováhy ve státních rozpočtech, aby zmenšily se reprodukční státní výdaje, zkrátka myšlenka: Pracovat a šetřit! Proti papírové inflaci byla, vyvednuta myšlenka postupné deflace.

Časem stále víc a více vystupuje do popředí otázka velkých mezinárodních úvěrů, poněvadž systém ten nejméně rušivě zasahuje do tvorby a trhu peněžního. Poněvadž pak mezinárodní důvěra jest ořezána, spojuje se poskytnutí podobných úvěrů s kontrolou o použití těchto zdrojů. Státy staví se ovšem skepticky k těmto projektům, neboť mezinárodní kontrola jest neoblíbená, platic za známku méněcennosti státu, o němž jde. V poslední době se Polsko zvláště интересу o tento způsob mezinárodní pomoci, jako posledního prostředku nápravy své desolátní měny. Věci jsou ve stadiu vyjednávání.

Vlády pokládají mezinárodní oporu za vítanou příležitost, aby stavěly se na odpor proti demagogii a přemrštěnostem svých vlastních parlamentů.

Nutno přiznati, že měnová otázka jest do značné míry otázkou mezinárodní. Ovšem v různých zemích nutno hledati různé cesty při nápravě poměrů. Tam, kde zlo valutové pokročilo příliš daleko (Německo, Rakousko, Polsko), jistě náprava neobejde se bez vážných vnitřních zápasů a otřesů.

Pozornost vzbudil také návrh poslance Rašina, vyslovený v jeho rozpočtové řeči, a jenž navrhoval, aby státy dobrovolnými úmluvami se zavázaly k souběžné finanční politice zasahující se o rovnováhu mezi příjmy a výdáními. Finanční delegáti Společnosti Národů, tehdy právě v Praze dlicí, se zajímali o tuto variantu mezinárodní úpravy valut.

Rub inflace jest deflace, a to nejen papírů, ale i úvěrů. Že deflace nutně jest lékem špatných poměrů, pokládá přednášející za jisto. Ovšem jest otázka, jaká má býti míra a tempo této deflace; postup v této věci musí býti opatrný s ohledem na celý hospodářský život.

Cílem pak naší politiky musí býti měna zlatá, zavedená v příhodný čas a za příhodných podmínek.

Řečník odporuje pak projektu Vanderlipovu o zlaté bance středoevropské. Autor této myšlenky chtěl jistě aplikovat i americký systém Federal Reserve Board na naše poměry. Zapomíná však, že zde máme poměry zcela jiné než v Americe, a že tu i moment politický hraje důležitou úlohu. Uskutečněním této myšlenky dostaly by se středoevropské státy do hospodářského područí amerického kapitálu, čehož jest si nejméně přáti. — Přednáška byla přijata s živým souhlasem.

Dr. K. N.

LITERATURA.

Sociální politika. — Napsal prof. Dr. Karel Engliš. Ve sbírce „Duch a svět“ svazek 20. 2. vyd. r. 1921. Kč. 9'90. Théma v nynější době velice populární a důležité. První vydání bylo již dávno rozebráno, i jevila se potřeba opatření vydání nové. Mnoho na rázu knihy se nezměnilo, neboť prof. Engliš zabírá se otázkou ze stanoviska teoretického a pozitivního zákonodárství uvádí jen příkladem. Jednotlivé partie jsou zpracovány

tak, že zprvu jest uvedena vedoucí myšlenka, která pak jest osvětlena názory jejich stoupců i odpůrců na konec pak jest udáno mínění autora, stojícího nad oběma těmito směry, řídicího se jen zásadou humanity, spravedlivosti, slušnosti a poctivosti, a majícího na zřeteli celý hospodářský pokrok lidstva. Myšlenky vyplývají jedna z druhé logickým postupem. Jest zřejmo, že látka tak rozsáhlá nemůže býti vyčerpávajícím líčením vyřešena v knížce sotva 100 stránkové, ale způsob, jak věc se podává, jest velice instruktivní. Všechny důležité oddíly sociální politiky jsou tam zmíněny a jest o nich pronesen názor. Ale prof. Engliš, ač nedává to nikde význačně na jevo, tím, že všude ukazuje na příkrosti a nespravedlnosti dosavadních řádů společenských, radí k pronikavé sociální politice veřejných svazů k zmírnění bídy dělníkovy. Ukazuje na to, že stát musí zabrániti tomu, aby dělníci byli pokládáni za výrobní prostředek, stejně jako stroje nebo tažné síly, — nyrž že dělník jest i »samoučelem«, to jest, že chce žíti, věnovati se rodině a že chce býti účastem všeho toho, co zoveme kulturou, společenským řád že mu pak musí dát možnost, aby se mohl věnovati těmto účelům. Vůbec kniha celá prodchnuta jest hlubokým citěním s pracujícím lidem. Doporučujeme dílo to všele všem, kdož chtějí se poučit v tomto oboru, u nás ne pořád příliš obecně správně chápaném. Ira.

Naše ústava. Napsal doc. Dr. V. Joachim. — Ve sbírce ABC. — Vesmír, 1921. — Sv. 13. — Kč. 11'50. — Knížka tato není psána pro odborníky, ani konečně pro ty, kdož se jimi chtějí státi. Ale svému úkolu popularisačnímu vyhoví dokonale. Není věda právnická jen pro lidi studované. I laici mají povinnost znáti, — aspoň zásady — našeho právního řádu. Sbírka ABC čile si vede v popularisování vědy a přejeme jí v tomto počínání mnoho zdaru. V přítomném pojednání vykládá doc. Dr. Joachim slohem jasným a lahodným o zásadách naší ústavy. Výklady o věcech prakticky důležitějších jsou rozvedeny, ustanovení rázu akademického jsou jen uvedena. Všude však snaží se autor, aby byly co nejstručnější a tím i nejjasnější. I typograficky směřuje knížka k těmž účelům. Ira.

Národní hospodářství v základních heslech. Cyril Čerchák. — Ve sbírce ABC vydal Vesmír r. 1921, sv. 16. — Kč. 5'90. — »Tento spisek je trestí školních výkladů«, jak autor sám ho hodnotí. A udělal dobře, že ho vydal. Máme před sebou jakési repertorium národního hospodářství. Rozdělení na theorii a politiku nebylo zachováno, jako vůbec o politice jest v díle tom málo řeči. Aspoň politika obchodní musela se spokojiti nepatrně více než 3 stránkami, politika dopravní i stránkou. Jinak i theorie na mnoha místech zdá se příliš stručnou. (Viz: Hodnota a cena, Výška mzdy, Druhy bank a p.). Není blíže vysvětlen pojem ažia, devis, platební bilance a j. Bylo by snad i dobře přehledně uvéstí historii směrů národohospodářských. Jinak jest spis dobrým dílem. Dává přehled o materií, aspoň zhruba a jest krátkým repertoriem. Pro vysvětlení pojmů ale nestačí. A snad ani tím nechce býti. Ira.

Prof. Dr. Emil Svoboda: »Dědické právo«. Vydal »Vesmír« v Karlíně 1921. Knihovna »Základů«. Stran 104.

V minulém ročníku »Všehrdu« měli jsme příležitost referovat o Svobodově »Právo rodinném«. V příslušné recenzi bylo poukázáno na přednosti, jimiž dílko, určené především pro neprávnický, vyniká hlavně co do jasnosti podání i ryzosti slohu a dotčena i otázka, jaký význam má pro naši právnickou literaturu. V mezidobí jako vhodný pendant vyšlo v stejném rozsahu spracované »Právo dědické«. — Autor opíraje se především o znění zákona vykládá snadno přístupnou formou základy, jimiž je ovládáno naše právo dědické. Část úvodní věnována jest funkci a odůvodnění práva dědického ve společnosti lidské. Další partie obírají se pozůstalostí, osobami univer. a singulárního sukcesora, důvody delačními, vpočtením (kollací) a dílem povinným. Stručná kapitola o pojednání pozůstalosti pěkně uceluje celkový obraz, podaný na základě práva materiálního, který tak doplněn jest i předpisy formálními, což

vzhledem k účelu práce jest nespornou její předností. Povaha předmětu obmezila autora v exkursech ethicko-filosofických, pro které tak vděčnou půdu našel v právu rodinném. Nicméně i zde nadhozena řada myšlelek, jimž podobně jen skrovně nacházíme v civilistické literatuře přítomnosti. V tom jeví se nám Svoboda žákem a pokračovatelem Tilschovým, k jehož práci o právu dědickém v doslovu poukazuje a od něhož osvojil si i snahu po jasnosti výkladu a přehledném spořádání látky. Přiznati ovšem dlužno, že uvedené dílo Tilschovo jak základním pojetím a účelem, tak rozsahem použitého materiálu liší se od práce Svobodovy. — Již v »Právu rodinném« patrná byla péče a ryzost právnické mluvy a »Právo dědické« podává nám nové její doklady.

V recenzi o právu rodinném bylo poukázáno, jak vítané repetitorium knížka studujícím poskytne. Srovnáváme-li však obě Svobodovy práce s českou literaturou oboru civilistického, nemůžeme upřít, že mají pro akademický dorost význam daleko větší, že jsou pěkným příkladem mistrného podání a popularisování vědy jinak neprávnícké veřejnosti skoro nepřístupné. Umění tomu musíme se jistě všichni učit, nemá-li nám sloužit věda pouze pro ni samu. Naše civilistická literatura přes skvělá díla, jimiž se honosí, postrádá dosud úplného systematického zpracování a postrádala i prací populárních, které by umožnily sdělení výsledků bádání i s kruhy neodbornými. K vyplnění této druhé mezery dal prof. Svoboda svými dvěma posledními pracemi pevný základ.

Boh. Šejhar.

Stanisław Kutrzeba: Z za kulis sprawy polskiej w czasie wielkiej wojny. Kraków 1921. — G. Gebethner i sp. — Str. 62. Vynikající právní historik polský, účastník mírové konference v Paříži, prof. Kutrzeba v několika přednáškách pojednal o zrodu a povstání státu polského. Jednou takovouto přednáškou jest studie, o níž hodláme tu podati recenzi. Zmiňujeme se o studii Kutrzebově, protože se domníváme, že bude pro právníky české zajímavou slyšeti právě v době uzavření smlouvy polskočeské několik slov z historie tvoření státu polského. Je ostatně třeba si také přiznati, že my jsme Poláky dosud znali dosti málo: posuzovali jsme Poláky pouze jednostranně z rakouského parlamentu, neznali jsme vůbec Poláky z »królestwa«, kteří tvoří základ dnešní Polsky. Ti Poláci jsou přece jiní než byli Poláci v rakouském parlamentu! Z toho důvodu také tato recenze. — Prof. Kutrzeba zabývá se v poslední době historií světové války. Studium své založil na vydaných aktech diplomatických i na pamětech původců a účastníků světové války. Jeho neobyčejné nadání postřehovací, jeví se v jeho knihách ze středověké historie, zaručuje i tu velmi slibné výsledky. V přítomné studii probírá nejprve trialistické pojetí vytvoření státu polského. Na počátku války polští politikové v Haliči vytvořili toto pojetí. Jejich snahou bylo, aby vedle Rakousko-Uherska povstalo Polsko, skládající se ze zemí záboru rakouského a ruského, které by tvořilo třetí část státu Rakousko-Uhersko-Polského. Jak se tyto snahy polských politiků pojímaly v Rakousko-Uhersku, o tom doklady jsou v pamětech Czerninových: Němci i Uhři zdvihli prudký odpor. A zvláště byli to Uhři, kteří nemohli trialismu nikdy připustiti, neboť byl by přispěl k vyvrácení jejich hegemonie. Jest zajímavou čísti slova Tiszova a srovnati s nimi současné snahy některých polských politiků o spojenectví polsko-uherské. Otázka trialismu nikdy nebyla v Rakousku ani v Uhersku vážně pojímána. Ani Němci z říše neměli pevného hlediska ku budoucnosti Polsky. Nechtěli nikdy připustiti, aby polské země jejich záboru byly od říše odděleny. Autor cituje slova Hindenburgova o polském lidu, která osvětlují — mírně řečeno — hrubost německého bohatýra. Zatím však válka světová pokračovala, něm. říše nabývala ve Vídni převahy a vznikla smlouva z 11. července 1916. Uzavřeli ji Bethmann Hollweg a bar. Burian. Podnět k ní dalo Německo. Podle ní mělo býti Polsko státem samostatným, dědičným královstvím konstitučním. Mělo míti vlastní armádu, pod vedením však německým. Rozsahem mělo obsahnouti ruské »królestwo« a hranice jeho měly býti posunuty co možná na východ. Ze

záboru rakouského i německého nemělo mu připadnouti žádné území. Hospodářské otázky ve smlouvě té nebyly tknuty. Smlouva měla býti ihned ohlášena veřejně, protože však nedošla schválení Vilémova, zůstala utajena. Mezi tím štěstí válečné se obrátilo. Německý útok na Verdun ztroskotal, Rusové byli v Karpatech a Rumunsko vypovědělo válku. Situace ta dala podnět ku známé deklaraci z 5. listopadu 1916 o utvoření státu polského. Jediným jejím účelem bylo získati Poláky pro utvoření nové armády, získati nový lidský materiál. Dokonce dekrety varšavského gubernera Beselera o utvoření Sejmu a Rady Stanu byly akty vydanými Beselerem na svůj vrub. Akty těmi, jež byly pouhými sliby, nebyl vývoj ukončen. I z dalších jednání je zřejma věrolomnost obou »spojenců« Rakouska a Německa vůči Polsku. Každý z nich chtěl těžiti pro sebe z nově utvořeného státu. Jeho utvoření však jim nebylo účelem. Tak vytváří se návrh, aby regentem polským byl arcikníže Karel Štěpán, tak osnuje »defetysta czystej vody« hr. Czernin projekt, aby Němci odstoupili Francii Elsasy a Lotrinsko a Německu aby dostalo se náhradou Polsko spolu s Haličí a konečně je tu projekt, aby králem polským byl císař Karel a stát polský sloučen personální unií s říší Rakousko-Uherskou. V tomto potáčení se a nerozhodnosti došlo k mírovému jednání v Brestu. Zástupci polští nebyli pozváni. Jednáno tu o Vých. Haličí a uzavírán mír s Ukrajinou. Je ostatně znám výsledek brestského míru. Šerilo se nad osudem obou mocností: došlo ku cestě Karlovcě do Spaa, »cestě do Kanossy«, osud Polsky rozhodnut posud nebyl. Se strany Německa schvalován byl projekt sloučení Polsky s Německem s regentem arcikn. Štěpánem a se strany Rakouska (ještě 1. října 1918!) za přijatelnou byla chápána osobní unie s vládou Karlovou v Polsku. Tak bylo jednáno se strany středních mocností vůči Polsku: kupčeno s nejsvětějším právem na vlastní svůj stát s tajnými cíly nejvíce těžiti pro sebe.

Autor připojuje ještě úvahu o ruské deklaraci z 3. března 1917, kterou podobně jako akty z 5. listopadu 1916 měl býti vytvořen samostatný polský stát. Osvětluje povstání této deklarace: ani revoluční režim ruský nebyl nakloněn ku vytvoření samostatného státu polského. Deklarace z 30. března 1917 byla vydána z podnětu anglického státníka Balfoura. Proč Balfour naléhal na Rusko, aby vydalo tuto deklaraci, autor nemohl podati, protože nebyly ještě publikovány listiny diplomatických jednání anglických.

A Polskem valila se nepřátelská vojska, která hubila na všech stranách národní majetek polský a v Německu a Rakousku vymýšleli si politici plány na zřízení polského státu. Poměr Polska vůči středním mocnostem byl týž jako náš a bylo by i stejné jeho vítězství. Rr.

Almanach České Akademie věd a umění v právě vyšlém ročníku XXIX.—XXX. (z roku 1920) přináší kromě velmi poutavé přednášky profesora Pekaře přednesené ve slavnostním shromáždění České Akademie dne 10. listopadu 1918, kterou Akademie zahájila znovu činnost po převratu, dva životopisy zemřelých členů z řad právnických. Z pera prof. Otta vyšla velmi pěkná výstižná črta o dr. M. Bedřichu M a s c h k o v i z M a a s b u r g u, v níž podrobně jest oceněno dílo jeho od prvopčátků, kdy zabýval se studiem knih veřejných v Čechách, až pak, kdy po odchodu svém k nejr. soudu ve Vídni zabýval se badáním o zákonodárných podnicích Marie Terezie a Josefa II. Neméně vřelou vzpomínku věnoval prof. Kadlec zesnulému právnímu historiku polskému Boleslavu Ulanowskimu, činnému do posledního dechu. Článek uvádí podrobnou bibliografii práce Ulanowskiho, tohoto předního polského editora v oboru právních dějin, takže bude vyhledáván, kdykoliv budeme potřebovati informací o právních dějinách polských. Ča.